

b.15531302 →

19
19627

102

19627

7

Cl. lib. et Coll. Majori de Cuenca

DE PRÆSENTI
RERUM GERMANICARUM

STATV
JUDICIUM,

VIRI EXTERNI

Natalium splendore & dignitate illustris.

Anno ∞. 156. XLVI.

VO in statu res Germanorum sint, quamquam multi, mole calamitatum pressi, sentiunt; pauci tamen sunt qui probè agnoscant & intelligant: transversos etenim plerosque agit aut studium partium, aut ex dissidio Religionis odium pertinax, aut dolor & indignatio; quæ omnia vim mentis & iudicii eripiunt. Porro, uti de morbo meliùs judicant ejus expertes, & iis demum cura medendi demandatur; uti, quid maximè in adversis cavendum, optimè præcipiunt qui extra pericula sunt; uti denique accuratiùs spectatores considerant scenam quàm actores: ita ego, qui & hîc apathosum, & extra omnem aleam miserrimæ hujus sortis, & denique spectator tantùm non immeritò sumo mihi hac in re judicandi partes, & promerè volo sententiam meam; securus de fructu consilii, & operæ pretio: nam ut perierit mihi labor, conatus certè aut laude aut venià dignus erit.

A

Unum

Unum quondam Germanici Imperii corpus unius animo
regebatur: quod etsi postmodum in tot minutos Dominos
scissum & distractum est, tamen siue mutuo metu, seu potius
ingenio gentis, ad rectitudinem quamdam & modestiam
facta, diu concors mansit, cum veteris Græciæ populis hac
in re sorte dispari; qui ante Imperium Macedonicum in
varias item Respub. divisi, continuis bellis se mutuo attri-
verunt, donec in unam Monarchiã coalescerent. Sed nem-
pe ingenia Græcorum excitata, ambitiosa, rerum novarum
cupida, & ad turbas prona: Germani contra recti & æqui-
amantes, facile pacem ferre potuerunt. Mansisset ergo diu-
tius publica hæc cõcordia, nisi præter fatum, & ex affluentia
luxum, corruptosque mores (quæ solennes & statæ sunt
omnium mutationum causæ) præcipuæ & proximæ access-
sissent, Religionis diversitas, & AVSTRIACÆ DOMVS
paulò ante hæc tempora meritò suspecta potentia.

Religio quidem discors, omnium sapientum iudicio, dis-
cordiæ causa est: idque & ratio ipsa vult, ut in externis
istis rebus facile promptèque dissideant, qui in sensu inter-
no, & salutis ipsa summâ; & exempla testantur, quæ tam
obvia nobis, ut superfluum sit recensere. Germania ipsa
utinam non tam evidens esset documentum hinc potissimum
exorti dissidii, quod per speciem pietatis, Principes in mu-
tuam perniciem inter se commisit. Antea unus Dominus,
una fides, unum Baptisma; & hinc nullum odium, nulla
dissidia, & omnes solliciti servare unitatem spiritus in vin-
culo Pacis.

Altera porrò causa, quam tetigi, AVSTRIACA DOMVS
est, quæ Majorum nostrorum temporibus, ut auctoritatis
multum, ita potentiæ plurimum sibi comparavit. Primum
Augustam (proprio nunc & peculiari nomine) eam reddidit,
cum per tot annos, miro (fatendum est) Numinis favore,
Romani Imperii dignitatem, non jure sanguinis, sed suffra-
giis liberis, inter tot odia & æmulationes aliorum Princi-
pum, ad præsentem, qui suæ stirpis decimustertius Impe-
rator

rator est, continuavit. Alterum *Formidabilem*, cum præcipue à temporibus Caroli V. tot Regnorum, tot Provinciarum accessione aucta, terruit Europæos Principes, & Monarchiæ non vanum metum incussit. Secuta ergo passim fœdera, & ex illis bella, quæ obicem ponerent tantis viribus; Regno Galliæ præcipue adnitente, ut tam potentem vicinum, quoniam propriis non potuit, alienis & conjunctis viribus attereret: Germaniâ quoque arma sæpius fumente, & cum aliis Principibus sociante, ut se adversus imminentem dominationem tutaretur.

A pertis jam caufis turbidi statûs, quam rationem ejus pacandi inveniam? Detollendo Religionis dissidio, quod jam, uti dixi, in mutuum odium exarsit, vix ulla spes relicta videtur; nisi fortè velut animalia cæstro percita, vel effrenes equi, nonnisi longo cursu lassati, consistunt: ita hæc tam effusa licentia innovandi in Religione & mutandi semper, postquam diu per varias opiniones vagata fuit, tandem fatigata quiescat, & pertæsi tam longi litigii animi, suâ sponte ad pacem, id est, sanitatem redeant. Hæresis quidè per bella & tumultus adolescit, cædibus propagatur, sanguine nutritur; sed ut omnia humana iis rebus, quibus maxime augefcunt, cum ad summum venerint, suapte naturâ intereunt; ita & hæc pestis velut enutrita nimium animalia, & saginâ gravia, torpeat necesse est & emoriatur. Certè in animis quorundam jam nauseam & fastidium parit, & abominantur illam, velut discordiæ parentem, & tot calamitatum fecundam matrem. O utinam Germaniæ Principes, tandem tot malis edocti, si non sepositis, saltem temperatis hac in re studiis, incolumitati suæ consulant! Utinam hoc falso prætextu pietatis in partes distrahi, & tam diuturno, tam funesto, tam internecino bello nolint implicari! Utinam non de Religione tantum, sed ut vulgò dicitur, de regione cujusque agi sentiant; & dum cælam, ut putant, defendunt, terram non amittant, pace sibi redditâ, eam Ecclesiæ quoque reddituri!

Sed nempe metus ab AVSTRIACA DOMO vetat pacisci, ne hæc non pax sit, sed pactio servitutis. Si dicerẽ, Austriacos pios, bonos Principes esse, longè à cõsiliis per vim & oppressionẽ parandæ dominationis abesse: etiãsi hoc, inquam, verè dicerem, tamen meritò mihi opponeretur, Facile homines in deterius mutari, potentiã impotentiam gigni, naturã humanam imperii avidam, & denique eum qui plus potest, etsi bonus sit, tamen quia malo esse licet, formidari. Non hoc igitur dicam, nec inficiabor, meritò Germaniam timuisse sibi à potenti & regnatrice Domo, meritò parasse præsidia libertati, meritò partim armis, partim consiliis foederibúsq; crescẽti potentiẽ obstitisse: hoc, inquam, fatebor lubens; sed quod à Poëta dictum est, video passim inter homines obtinere, ut dum vitant vitia, in contrarium currant. Timuit libertati Germania, & tutata est illam hæcenus viribus suis; & si hoc studium diutiùs retinisset, facile propriis armis se ab omni vi & oppressionẽ vindicasset, & belli pacisque arbitrium in sua habuisset potestate. Non accersenda erant externa auxilia, sed cõjungendæ vires propriae, & mutuã operã libertas defendenda. Sed cùm per similitates pravas, vel Religionis odio, Principes inter se diffiderent, evenit illud, ut cùm singuli pugnarent, universi pænè vincerentur. Qui aliquot bellorũ sinistro eventu, re tamen adhuc satis integrã, abjecerẽ animos, & citiùs quàm oportuit diffisi viribus suis, implorãrunt externam opem, & fatali quadam ignaviã se omniãque arbitrio alterius permiserunt. Acciti Sueci, scilicet defensores, & vindices libertatis; sociata arcto foedere cum illis Gallia, idem sibi nomen vindicat: cùm tamen Regnorum suorum negotium agant, illis acquirant omnia, illorum titulo retineant quæcumque occupãrunt; armisque eorum oppressa ubique Germania, exhausta, deprædata, vastata, vice libertatis miserrimam serviat servitutem, quam (prò pudor, prò dedecus!) ære & sanguine suo quotidie emit, quotidie pascit. Pacem quĩ speret? hæc in potestate eorum sita est, quorum (dummo-
do

ddo commodis suis consulant) nihil interest, illam salvam esse, & quorum animi, ab omni concordia alieni, pacis consilia aspernantur.

Gallia enim in primis, quæ numquam quiescere diu potest, et si foris hostem non habeat, domi invenit; gaudet externo bello illigari, præcipuè tot successibus aucta, & ad veteres terminos, id est, Alpes, Rhenum, Oceanumque ferè extenso imperio. Videt omnia quæ armis quæ sivit, pacè restituenda esse, & ideo illam detrectat omnino & defugit, illud quàm maximè agens, ne detrectare videatur.

Suecia eam ex foedere sequitur, quod eâ lege inter utraque Regna sancitum est, ut non nisi mutuo bellum gerant finiântque; neque ipsa certè nimis expedire sibi pacem putat, dives bello, & exigui paulò antè Regni in tantum propagata potentiâ. Ergo Danum temerè lacescitum reconciliare forsan cuperet. Cæterùm illo ab Austriacis partibus avulso, arma ingenti damno Germaniæ sumpta, nisi magnâ ejusdem mercede non exuet.

AVSTRIACI forsan pacem non defugerent, refoecillandis viribus, quas attritas non nihil sentiunt: sed non precariam, aut sibi iniquam, aut necessitate expressam, & denique qualem vix ut hoc rerum statu obtineant.

Intra horum arbitrium omne negotium pacis, nisi isti velint, vos ô Germaniæ Principes hæctenus extra omnem ejus spem positi, præda tantum potētioris estis, & victoriæ pretium. Raptatur patria vestra alternis armis, in quibus nullæ partes vestræ sunt. Uter horum vincat, vestra non interest. Non agitur de libertate, quæritur quis vos possideat. Et jam si pax aliqua redeat, eam non commodis vestris, sed utilitate propriâ omnes isti, quorum septi armis & velut indagine clausi estis, metientur. Olim AVSTRIACOS tantum timuistis, nunc illi ipsi, qui vobis præsidio esse debuerunt, omnium maximè metuendi sunt. Capessite ergo Rempub. in commune consulite, resumite animos, & tanquam externæ opis non indigi, vestras circumspicite, & tum sociate ac

jungite vires. Que cùm omnibus simul sint impares, ad partes accedite, quæ commodiores rebus vestris erunt. Equidem consulerem nulli horum sociari, & omnes suspectos meritò habere: sed quia in eum rerum statum devenistis, ut alterutri accedendum sit, deligite quem tutiùs sequamini. Quem autem? Cognoscite quæso, & mecum pensitate.

Haecenus omnia Europæ foedera hanc perpetuam legem habuere, ut per illa Gallicæ AVSTRIACÆque potentiaæ æquilibrium quoddam esset. Ad hanc trutinam aptata Principum consilia, & prout lanx ista propendebat, ita ei pondus externarum virium adjectum detractumve est. Itaque quia AVSTRIACI nimid plus prævalebant, partes Gallicas secuti sunt plerique Principum, isque se eo consilio conjunxerunt, ut hanc stateram ad verum modum reducerent. Eadem verò Regula & ultrà retinenda est, si volumus statum eundem rerum diutiùs retinere. Revocandæ, inquam, vires partis utriusque; ad illud Europæ salutare temperamentum, quod nunc videtur mihi Gallica potentia, multum AVSTRIACOS supergressa, excessisse; ita ut periculù quod ab istis imminerebat, conversâ rerum facie, ab illis sit metuendù. Etenim si iudicio, non affectu ducimur, quem non terreat, tam ampli, tam divitis Regni quietæ, & nullis dissidiis domesticis distracta, & quod momentum rerum est, certo hærede & domino firmata possessio? Domi pax, bellum in hostico, unitæ vires, juncta & annexa omnia. Opportuni aditus, auxilia prompta, munimenta ubique valida, potentissimi exercitus, tot Urbes, tot Provinciae partæ, & quod vel maximè perpendendù, non aliter quam membra uni corpori, adjectæ; denique omnia illa, quæ instrumenta potentiaæ dixit quispiam, planè ad votum: nempe opes, arma, consilia, foedera, fortuna. Suecia porò foederata, domi & ipsa quietæ, totius fere Balthici littoris domina, dum vires AVSTRIACAS robore suo distrahit & cõminuit, novis illi semper incrementis præbet locum, quæ ne in Monarchiam Europæ excrescant, meritò, inquam, est metuendum.

dum. Facilius enim fortuna crescit, quàm incipit. Et ubi brevis est potentia, non suâ vi nixa: ita cui firmum ac solidum subest fundamentum, si vel tantum communes vires excefferit, ipsa per se augetur, & amplius nescit cohiberi. Exemplo sit vel Romana Monarchia, quæ de Italiæ dominio tandiu luctata, postquàm æmulam Carthaginem subvertit, incendii aut inundationis instar, Orbis Imperium occupavit. Idem verò à Gallia Germaniæ & Europæ non vanè metuendum concedet facilè, qui illius æmulas AVSTRIACAS vires rectè expenderit, infirmiores multò, & non solùm occupando Imperio, sed tuendo etiam ferè impares. Etenim Hispania, quæ fundamentum & basis DOMUS istius est, & ubi inclusus vitalis (ut ita dicam) spiritus ejus potentia, domi duplici eoque difficillimo bello distinguitur: in Italia, Sabaudò à partibus suis abstracto, & exercitûs hostilis Ductore, de Mediolanensi Ducatu semper aliquid potest amittere: in Belgio, vix Gallicis & Batavorum (quos potentiam Gallicam sibi adedò vicinam non metuere mirum est) armis renititur, & de retinendo illo vel desperat vel metuit: in Germania alter familiæ ramus, hinc Gallico exercitu, sociatisque Hessis, inde Suecorum validis viribus, & nupero in Hungaria hoste quatitur, & ægrè tot insultibus resistit. Reliquû denique Imperii corpus dissitum, malè vinctum, ægrè mutuis viribus, auxiliisque cohærens; & majori ferè, ut retineatur ad tutelam, impendio quàm proventu ad augmentum. Itaque hoc rerum statu, non modò nullus ab AVSTRIACIS metus est, sed imò inde non leve periculum, ne illis fatiscentibus, Gallis pateat occupandi Imperii campus. Effracto etenim obice æmulæ potentia (quam uti Europæ politia expediebat minui, ita tolli, omnino non expedit.) quis non videt prona illis omnia, & in expedito fore?

A duobus veluti rivalibus, sed armatis, libertas Germaniæ ambitur, Gallis & AVSTRIACIS inquam; quâdiu isti pares erunt, in tuto illa, & suæ spontis; alterutrius ruinâ opprime-

tur.

tur. Interest ergo salutis ejus & incolumitati, ut mutua opera subveniat parti fatifcenti, ut foveat hanc æmulationem, & viribus suis sustentet. Interest deinde paci & tranquillitati, cujus non aliter ratio constabit, quàm Suecorum eversâ, & Gallorum temperatâ potentiâ, & ad eum statum rebus reductis, in quibus fuere ante belli initium.

Quare, ô Principes, hoc agite. Novo foedere vos jungite, & animo, nullâ factione imbuto, nullius potentia obnoxio, boni tantùm publici studio, arma in illos stringite, qui pacis & quietis vestrae inimici, libertatem præferunt, ut Imperium evertant: qui ipsi Imperio inhiant, illique proximè imminent. Suecos in primis sedibus sinibusque vestris omni conatu depellite, nullam unquam pacem, nisi illis depulsis, habituri. Hi sunt hircines & sanguisugæ vestrae, non defensores (uti se dici volunt) sed invasores, sed prædones Germaniæ, qui direptionem & vastitatem ejus pensari sibi volunt, qui navatam operam imputant, quæ illos uberes, divites, tot rebus auctos, vos miseros, inopes, exhaustos reddidit. Quare tamquam piaculares publicæ vindictæ victimas devovete. Gallos hoc ipso ad illud temperamentum virium, quo Europæ salus nititur, revocate; & ne pacem defugiant, efficite: quam post tot calamitates redire tandem & reduci vobis necesse sit, illis saltem expediat: neque vos impares reputate, satis firmi, satis validi, si unanimes, si concordēs. Spes equidem aliqua affulserat, ex Cōventu nuper Francofurti indicto, vos diutiùs salutis publicæ & libertati cōmuni non defuturos, sed cùm artes eorum, qui discordiâ vestrâ nutriunt bellum, vos à tam salutari consilio, à concordia inquam & foedere mutuo averterint; iterum si vobis pax, si salus, si patria curæ, in unum coalescite, & afflictis rebus solatium præfidiùmque non ab externorum Principum auxiliis (quos sibi studere palam est) sed à vobis ipsis expectate.

